

Η γένεση της Βιοηθικής

/ Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες

Η μελέτη της θεολόγου Νίκης Νικολάου για τη σχέση της θεολογικής ανθρωπολογίας με τη Βιοηθική (προηγούμενη δημοσίευση: www.pemptousia.gr/?p=91838) παρουσιάζει σήμερα τις διαδικασίες που οδήγησαν στην ανάδυση της Βιοηθικής.

3. Βιοηθική και χριστιανική βιοηθική

3.1 . Η επιστήμη της βιοηθικής

Οι μεγάλες αλλαγές που συντελέστηκαν στο κοινωνικοπολιτικό επίπεδο ανά το παγκόσμιο κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες, οδήγησαν στη δημιουργία μια νέας ηθικής, η οποία τείνει να καταστήσει περιττές όλες τις προηγούμενες ηθικές. Πρόκειται για τη βιοηθική, μια επιστήμη η οποία κινείται παράλληλα με την επιστήμη της ηθικής και αποκτά ολοένα και μεγαλύτερη διεισδυτικότητα στη ζωή μας. «Η βιοηθική, προβάλλεται από πολλούς όχι μόνο ως νέα ηθική ή ως νέα επιστήμη, αλλά και ως κίνημα για την επιβολή κάποιας νέας ηθικής τάξεως με γενικές αρχές, που πρέπει να γίνονται από όλους αποδεκτές»[291].

Η πρόοδος που έχει σημειωθεί στον τομέα της γενετικής και της βιολογίας κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παραμένει εντυπωσιακή, ξεπερνώντας πολλές φορές τα όρια των προσδοκιών του ανθρώπου. Εξαιτίας της, «η αξία της ζωής, η έννοια και το αγαθό της παιδείας, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων, η βαρύτητα των κοινωνικών προβλημάτων, το αισθητήριο του ηθικού, του καλού και του κακού, αποκτούν σημασία διαρκώς μεταβαλλόμενη»[292]. Ακόμη και οι αλλαγές που διαφαίνονται στον ορίζοντα, παραμένουν απρόβλεπτες και ανεκτίμητες, εξαιτίας του ρυθμού και του εύρους τους που είναι αδύνατον πρακτικά να εκτιμηθούν από πριν.

Μπροστά σε αυτή την κατάσταση, προέκυψε η «ανάγκη προβληματισμού, συζητήσεων, μελέτης όλων των πτυχών των επί μέρους θεμάτων, επεξεργασίας τους μέσα από διαδικασίες αμοιβαίων αμφισβητήσεων, προσπάθεια κατανόησης του τι είναι σωστό, τι είναι λάθος, τι είναι αληθινό, τι είναι ψευδές, τι είναι συμβατό με τις υπάρχουσες αξίες και την παράδοση, τη διδασκαλία και τη ζωή της Εκκλησίας και τι όχι, προετοιμασίας των κοινωνιών να διαλεχθούν με την πρόκληση και το επίτευγμα»[293]. Μέσα από όλα αυτά, αναδύθηκε η βιοηθική. Μια επιστήμη, η οποία, ουσιαστικά ασχολείται περισσότερο με το άγνωστο παρά με το γνωστό και κρίνεται απολύτως αναγκαία. Γεννήθηκε αφενός από το διάλογο της κοινωνίας με το επιστημονικό και τεχνολογικό επίτευγμα και αφετέρου από την ένταση και την επιμονή για απαντήσεις, όρια, κοινής αποδοχής κριτήρια, συζητήσεις και αμοιβαίες αμφισβητήσεις[294].

Η πρώτη εμφάνιση της βιοηθικής, έγινε στις δυτικές ανεπτυγμένες κοινωνίες. Ο βιοηθικός προβληματισμός ήταν έντονος κατά τη διάρκεια της δίκης της Νυρεμβέργης. Σε αυτήν καταδικάστηκε η χρήση της γενετικής και κάθε βιολογικής και ιατρικής τεχνολογίας που προήγαγε και εξυπηρετούσε το ναζιστικό ρατσισμό και στρεφόταν εναντίον της ανθρώπινης ζωής[295]. Ως επιστημονικός κλάδος η βιοηθική καθιερώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής κατά τη δεκαετία του 1960 και συγκεκριμένα το Σεπτέμβριο του 1962 στο Seattle, όταν έγινε η πρώτη σύγκληση της επιτροπής που θα εξέταζε τα βιοηθικά προβλήματα[296].

Αφορμή για τη σύγκληση της επιτροπής, ήταν η ανάγκη που προέκυψε για να τεθούν τα κριτήρια με τα οποία θα επιλέγονταν οι ασθενείς που θα έπαιρναν μέρος στη *χρόνια αιμοδιάλυση*[297]. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα θεραπείας, μέσω της οποίας καθαριζόταν το αίμα στους νεφροπαθείς. Ο αριθμός των ασθενών ξεπερνούσε τις δυνατότητες περίθαλψης, και για αυτό έπρεπε να καθοριστούν τα κριτήρια επιλογής τους. Ήταν δύσκολο για τους επιστήμονες, οι οποίοι προέρχονταν από διάφορους επιστημονικούς κλάδους (φιλοσοφία, νομική, θεολογία), να εφαρμόσουν τις αρχές και τις μεθόδους που χρησιμοποιούσαν στον τομέα τους στην περίπτωση της βιοηθικής[298]. Οι ηθικές αντιλήψεις των επιστημόνων ήταν διαφορετικές, εξαιτίας του ότι ο καθένας είχε διαφορετικές φιλοσοφικές προϋποθέσεις και ασπαζόταν διαφορετική ανθρωπολογία[299]. Έτσι, καταρτίστηκε μια λίστα με ηθικές αρχές κοινής αποδοχής, σκεπτόμενοι ότι με αυτό τον τρόπο θα δημιουργούσαν έδαφος για κοινή αντιμετώπιση των βιοηθικών προβλημάτων[300]. Έπειτα, άρχισαν να ιδρύονται και άλλες επιτροπές βιοηθικής.

Παρατηρούμε ότι η γένεση της βιοηθικής, συνδέθηκε με την εξέταση των βιοηθικών προβλημάτων και με την ουσιαστική αυτονόμησή τους από την ευρύτερη ηθική και ιδιαίτερα από τη χριστιανική[301]. Πρόκειται για μια νέου είδους ηθική, που διεκδικεί ολόκληρο το πεδίο της ηθικής επιστήμης. Να σημειωθεί ότι ο όρος βιοηθική προτάθηκε από τον Van Renssealer Potter, ερευνητή ογκολόγο του Πανεπιστημίου Madison του Wisconsin, και τον Andre Hellegers, μαιευτήρα ογκολόγο, ιδρυτή του Ινστιτούτου Βιοηθικής Kennedy στο Πανεπιστήμιο της Georgetown[302]. Ο όρος βιοηθική, προέρχεται από τις ελληνικές λέξεις *βίος* και *ηθική*. Η πρώτη λέξη παραπέμπει στην επιστήμη των ζωντανών συστημάτων και η δεύτερη στο ανθρώπινο σύστημα αξιών[303]. Ως εκ τούτου, παραπέμπει στη σχέση της ηθικής με τη βιολογία. Στην κυριολεξία, η βιοηθική περιλαμβάνει όλα τα έμβια όντα, καθώς και θέματα οικολογίας και προστασίας του περιβάλλοντος[304]. Το γνωστικό αντικείμενο της βιοηθικής αφορά σε τρία επίπεδα: το προσωπικό, της φύσης και το κοινωνικό.

[Συνεχίζεται]

[291] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 219

[292] Νικόλαος Χατζηνικολάου, *Από την έκρηξη της φυσικής στη γέννηση της βιοηθικής*, ό.π., σ. 525 ε.π.

[293] Στο ίδιο, σ. 525 επ.

[294] Στο ίδιο, σ. 525 επ.

[295] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*, ό.π., σ. 108

[296] Στο ίδιο, σ. 109

[297] Στο ίδιο, σ. 109

[298] Στο ίδιο, σ. 224

[299] Στο ίδιο, σ. 225

[300] Στο ίδιο, σ. 225

[301] Γεώργιος Ι. Μαντζαρίδης, *Οδοιπορικό θεολογικής ανθρωπολογίας*, ό.π., σ. 214

[302] Νικόλαος Γ. Κόιος, *Ηθική θεώρηση των τεχνικών παρεμβάσεων στο ανθρώπινο γονιδίωμα*, ό.π., σ. 110

[303] Στο ίδιο, σ. 110

[304] Ανέστης Κεσελόπουλος, *Θεολογική αποτίμηση και ποιμαντική προσέγγιση στις προκλήσεις της βιοηθικής*, ό.π., σ. 6